

Mäntsälän kunnan lausunto Keski-Uudenmaan palvelujen verkostosuunnitelmasta 2023–2030

Mäntsälän kunta kiittää mahdollisuudesta lausua Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelujen verkostosuunnitelmasta 2023–2030. Palveluverkkosuunnitelman valmistelutyön aikataulun ja yhteistyötahojen osalta kunta antaa Keusotelle kriittistä palautetta lyhyestä lausuntoaikataulusta, kun tulee huomioida myös kunnan päätöksentekoprosessi.

Palvelujen verkostosuunnitelma on laadittu kattavasti ja huomioitu kaikki ikäryhmät sekä erityisryhmät. Suunnitelmassa on kuvattu nykytilanne ja nostettu kehitettävät asiat. Tulevaisuuden suunnitelmissa pääpaino on digipalvelujen lisäämisellä ja palveluverkon tiivistämisessä, johon kiinteästi liittyy myös tilasuunnittelu.

Palvelujen järjestäminen tulevaisuudessa

Kunta on samaa mieltä, että palveluja tulee kehittää ja seurata aikaa sekä vastata ympäristön uusiin haasteisiin. Palveluja uudistettaessa tulee huomioida asiakaslähtöisyys, taloudellisuus ja henkilöressurssien saatavuus/pysyvyys. Todellisuutta on, että ammattitaitoisen henkilökunnan saaminen on jo nyt vaikeaa. Seuraavan viiden vuoden aikana eläköityy yli 400 terveydenhuollon ammattilaista Keusoten alueella. Kunta on huolissaan ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuudesta tulevaisuudessa, sillä se on oleellisin edellytys kuntalaisten palvelujen saantiin oikea-aikaisesti ja oikeassa paikassa.

Digipalvelut edellyttävät myös henkilökuntaa ja uudenlaista ajattelutapaa henkilökunnalta. Kunta pohtii, miten digipalvelujen tietoturvasuus ja palvelun toimivuus taataan. Miten palvelut järjestetään, jos digipalvelut kaatuvat? Palveluverkkosuunnitelmassa on kuvattu nykytilanne ja tulevaisuuden tavoitteena on muodostaa nykyistä tiiviimpi hyvinvointikeskuksista, sote-keskuksista ja sote-yksiköistä muodostunut palvelujen verkosto, sekä digipalvelujen määrän lisääminen. Mäntsälän kunta huomauttaa, ettei palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus parane keskittymällä laajentamaan digitaalisia palveluja ja tiivistämällä fyysistä palveluverkosta, kun samalla välimatkat kasvavat ja asettavat eri kuntien asukkaat eriarvoiseen asemaan vaikuttaen asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin niitä heikentävästi. Digipalvelujen käyttö edellyttää mobiililaitteita sekä internet yhteyksiä.

Esitysluonnoksen mukaan palvelujen verkosto suunnitellaan kuitenkin jatkossa ensisijaisesti resurssilähtöisesti ja fyysisten toimipisteiden sijainti arvioidaan yksityisen liikenteen 30 minuutin saavutettavuuden näkökulmasta. Kunta ei yhdy tähän esitykseen, vaan kunnan näkökulmasta palvelujen verkosto tulisi suunnitella asiakas- ja tarvelähtöisesti. Ihmislähtöisyyden ja yhteistyön ollessa eräät hyvinvointialueen keskeisistä arvoista, jotka Keusote keskittyy palveluntuottamisessaan varmistamaan, ei fyysisen palveluverkoston tiivistämisen voida nähdä muuttavan toimintaa paremmin Keusoten arvoja vastaavaksi. Palvelujen saatavuuden näkökulmasta kunta myös muistuttaa, että joukkoliikenneyhteydet Mäntsälästä muihin hyvinvointialueen kuntiin ovat hyvin rajalliset tai huonot.

Edellä mainittuun viitaten kunta esittää, että ikäihmisten palvelujen saatavuutta parannettaisiin oikea-aikaisilla ja oikein mitoitetuilla, ikäihmisten palautteiden perusteella suunnitelluilla palveluilla. Ikääntyneiden tulisi saada neuvoa ja heidän tulisi voida hakeutua palvelutarpeen arviointiin myös oman kotikuntansa terveysasemalle asioimaan kasvokkain hoitohenkilökunnan kanssa. Tällä hetkelläkään Mäntsälässä ei ole lähineuvontapistettä. Kunta kantaa huolta, miten lähineuvontapiste saadaan jatkossakaan Mäntsälään, kun yksi este palvelun toteutumiselle on henkilökunnan saatavuus. Kunta katsoo, että ikäihmisten ikääntymistä ja palvelutarpeen kasvua tulisi ennakoida. Ikäihmisten terveyttä, hyvinvointia, toimintakykyä ja kotona pärjäämistä voitaisiin edistää tarjoamalla ikäihmisille ennaltaehkäiseviä palveluja. Henkilöstöressurssien osalta kunta katsoo äärimmäisen tärkeäksi riittävän ja osaavan henkilöstöressurssin

varmistamisen nyt ja tulevaisuudessa. Mikäli työtä tehdään liian pienellä resurssilla, vaikuttaa se väistämättä työolosuhteisiin, työssä viihtyvyyteen ja lisää rekrytointihaasteita ennestään. Kunta katsoo, että jatkuvan kehittämistyön ja uusien urapolkujen sijaan henkilöstöresurssia tulisi suunnata asiakastyön laadukkaaseen toteuttamiseen siten, että henkilöstö voisi toteuttaa työtään eettisesti ja arvojaan vastaavasti.

Mäntsälän kunta pitää erittäin kannatettava ja hyvänä linjauksena sitä, että Palvelujen verkosto visioon sisältyy Koillinen eli Mäntsälän sosiaali- ja terveyskeskus (Sote-keskus). Kunta pitää myös hyvänä suunnitelman kirjausta siitä, että nuorisosasema – ja perheneuvolapalveluita tarjotaan myös sote-keskuksissa. Kunta pitää edelleen tärkeänä, että Sote-keskuksissa säilytetään myös kaikki muut lasten, nuorten ja perheiden (mm. palvelutarpeen arviointi, perhesosiaalityö, perhetyö) lähipalveluna vähintään nykyisellä tasolla.

Palvelujen verkostosuunnitelmassa mainittu palveluketjutarkastelu on kannatettava lähtökohta palveluverkoston tarkastelussa. Annetussa luonnoksessa palveluverkostossa palveluketju koostuu fyysistä ja digitaalisista palveluista, paikallisesti ja alueellisesti sekä liikkuvina annetuista paikkaan sidotuista palveluista. Mäntsälän kunta pitää tärkeänä, että palveluketjut muodostavat asiakkaan näkökulmasta yhtenäisen kokonaisuuden. Erityisesti tulee huomioida se, että palveluketjun kuvaamiseen ja selkeyteen kiinnitetään erityistä huomiota, jotta asiakas tietää kuinka palveluketjuissa edetään ja mistä hän saa tarvettaan vastaavaa palvelua.

Palveluketjujen toimivuutta on tuottajan taholta syytä arvioida asiakasnäkökulmasta säännöllisesti ja arvioinnin perusteella kehittää toimintaa, jotta palvelutoiminnan sujuvuus paranee ja saadaan myös taloudellista tehokkuutta aikaiseksi. Erityistä huomiota tulee kiinnittää laajennettavien digipalveluiden ja fyysisten palveluiden yhdyspintoihin ja siirtymiin palveluketjuissa.

Kunta kannattaa, että asiakasohjausta kehitetään. Palveluverkostosuunnitelman asiakasohjauksen jatkokehittämisessä tulee kiinnittää erityistä huomiota sen yhteyteen hyvinvointialueen palvelutuotantoon, kolmannen sektorin sekä kunnan tuottamiin palveluihin. Erityisesti asiakasohjauksessa tulee huomioida erityisryhmät ja ikäihmiset. Osana digipalveluja huomiota tulee kiinnittää hyvinvointialueen verkkosivujen saavutettavuuteen ja selkeyteen osana palveluketjuja.

Kunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueella tunnistetaan ennaltaehkäisevätyö osana palveluverkostosuunnitelmaa. Palveluverkostosuunnitelmassa kuvataan erityispalveluiden yhteydessä ennaltaehkäisevää työtä. Jotta ennaltaehkäisevätyön hyödyt voidaan todentaa, olisi syytä kiinnittää niihin enemmän huomiota verkostosuunnitelmassa. Hyvinvointialueen oma, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen työ terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä tulisi nostaa selkeämmin esille kokonaisuutena ja liittää osaksi hyvinvointialueen innovaatio- ja tutkimustoimintaa, jolla yhdyspintatyön tunnistamista ja tuloksellisuutta mitataan. Suunnitelmallinen maakunnan tason terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen työ edesauttaa vähentämään korjaavien palvelujen kysyntää.

Mäntsälän kunta pitää tärkeänä, että lasten- ja nuorten palveluiden periaatteissa ja toimenpiteissä huomioidaan lapsen etu ja niitä tarkastellaan kokonaisuutena. Palveluiden tulisi toteutua mahdollisimman paljon lähipalveluina ja lapsen sekä perheen omassa ympäristössä. Kunta muistuttaa, että erityisesti oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluissa kohtaamisia sekä jalkautuvia palveluita voi toteuttaa päiväkodeissa ja kouluissa. Lasten ja nuorten palveluketjua tulee myös kehittää yhdessä kuntien kanssa, koska molempien palvelujen järjestäjien yhteisellä työllä vaikutetaan tehokkaimmin lapsen ja perheen tarvitsemaan tukeen ja palvelutarpeeseen.

Kiinteistöihin liittyvät suunnitelmat

Kunnan näkemys on, että kiinteistöihin kohdistuvien säästöjen perusteet eivät täysin aukea. Perustelut salkkujen kriteereistä ei ole kerrottu. Kunnan näkökulmasta palveluiden riittävyyden takaamiseksi, tulisi

Keusoten käydä tarkemmin kuntien kanssa B- ja C- salkutuksen kohteet ja niiden perusteet. Yhteisellä keskustelulla pystytään varmasti löytämään kustannustehokkaita ratkaisuja palveluiden turvaamiseksi.

Suunnitelmaluonnoksen sivulla 20 on todettu, että *"Tilakokonaisuuden hallitsemiseksi ja johtamiseksi käynnistetään toimitilaohjelman laatiminen syksyllä 2023, josta päätetään ennen vuoden 2024 talousarvion päättämistä syksyn 2023 aikana. Toimitilaohjelmassa on kuvattu tarkemmin eri tilojen salkutus ja perusteet niihin."* Mäntsälän kunta pitää erittäin tärkeänä, että ennen toimitilaohjelman hyväksymistä siitä järjestetään vielä kuntakohtaiset kuulemiset, joissa käydään vielä yhdessä läpi tulevaisuuden tilatarpeet ja jo olemassa olevat tilat. Päätettävä toimitilaohjelma ei myöskään saa ohjata palvelujen verkostosuunnitelmaa, vaan siitä pitää päättää vasta hyväksytyn verkostosuunnitelman jälkeen.

Asumiseen liittyvät suunnitelmat

Suunnitelman lähtökohta siitä, että asumisen palvelut toimivat tasaisesti koko hyvinvointialueella on kannatettava. Mäntsälän kunta haluaa kuitenkin muistuttaa, että kunnassa yli 74-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2030 mennessä noin 1000 hengellä. Tämä tosiasia tulee ottaa huomioon, kun arvioidaan tulevaisuuden palvelutarpeita. Tätä taustaa vasten kunta myös näkee, että Kotokartanon tilojen korvaaminen uusilla tiloilla ei ole perusteltua. Sen sijaan kunta näkee, että Kotokartanon nykyisiä tiloja voitaisiin hyödyntää entistä enemmän myös tulevissa ja lisääntyvissä palvelutarpeissa. Mikäli Kotokartanon tilat kuitenkin päädytään suunnitelman mukaisesti korvaamaan toimivammalla rakennuksella joidenkin vuosien kuluessa, on kunta luonnollisesti valmis edesauttamaan sopivan tontin ja ratkaisun löytämistä. Suunnitelmassa on lueteltu paikkakunnat, joihin suunnitellaan yhteisöllisen asumisen yksikköä. Kunta näkee, että yhteisöllisen asumisen yksikölle on tarve myös Mäntsälässä. Kunnan näkemyksen mukaan jo pelkästään palvelujen yhdenvertainen saatavuus edellyttää tätä. Kunnan näkökulmasta on myös erittäin kannatettavaa ja positiivista, että suunnitelman mukaan ikääntyneiden toimintakerho jatkaa toimintaansa Mäntsälässä.

Suunnitelman mukaan *"tavoitteena on irtaantua Kiljavan sairaala Oy:n tiloista ja siirtää vaativa osastokuntoutustoiminta, ryhmäkuntoutustoiminta sekä kuntoutuksen asiantuntijatyöstä synergiahyötyä saavia muita toimintoja saman katon alle muualle"*. Mäntsälän näkemyksen mukaan tälle siirrolle ei ole välitöntä kiirettä. Mikäli siirtoon kuitenkin päädytään, niin kunta on kiinnostunut tarjoamaan ko. toiminnalle tonttia tai tiloja esim. Kotokartanosta.

Pelastustoimi ja ennakoarviointi

Palvelujen verkostosuunnitelmassa Pelastustoimi ja sen toiminnot jäävät vähälle huomiolle. Kunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä sitä, että Mäntsälän uusi paloasema säilyy investointiohjelmassa ja että se toteutuu tämänhetkisen suunnitelman mukaisesti vuonna 2027.

Mäntsälän kunta näkee hyvänä, että palvelujen verkostosuunnitelmassa on tehty vaikutusten ennakoarviointi. Palvelujen verkostosuunnitelmassa on hyvä tarkastella, kuinka vaikutusten ennakoarviointi on otettu huomioon eri kohdissa ja kuinka arviointi on vaikuttanut suunnitelmaan ja suunnitelmassa esitettyihin ratkaisuihin. Lopullisen palveluverkostosuunnitelman osana ja sen toteutuksen aikana tulee jatkuvasti tehdä arviota suunnitelman toteutuksesta ja sen tuloksista.

Lopuksi Mäntsälän kunta muistuttaa, että Keusotella on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 §:n mukaisesti lakisääteinen velvollisuus suunnitella ja toteuttaa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Lisäksi tulee turvata palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus.

Mäntsälän kunnanhallitus 6.11.2023 § 232